

Јовица Аћин

Док сам пре неки дан изнова читао раванградске приче Вељка Петровића, оне су ме вратиле на моје ране године и моје прво читање истих прича. Отада до данас се развијала моја лична историја читања. Да ли ће у њој прва и последња тачка бити истоветне? Као да је у питању стално кружење. Не знам, али јасно ми је да се моја искуства и стремљења из основачког читања нимало не подударају с данашњим. Верујем да је тако са свим читаоцима. Оно што смо некад читали више није исто кад је после дугог времена поново читано. Свет се мења, а с њим и како га видимо. И Хомер се данас чита друкчије него што је слушан и потом читан у своје време. И ја сам као млад видео ствари једноставније. Тек доцније сам почео да уочавам компликације у њима. У почетку се читање окретало једноставности. Жудели смо за заплетима, простим и разговетним, за реченицама које ће свако дете схватити, за маштом која нам се непосредно обраћала, и за збиљом прозирном, чија истина није изискивала било какво сложено одсликавање. Тако је било у историји читања, а то се у маломе понављало и у мојој личној историји. То не значи да било ко од нас воли компликације. Само смо постајали сензибилнији захваљујући променама у начинима приповедања, упркос томе што су околности повремено притискале ка осиромашавању његове уметности. С тим преображајем који се од памтивека одигравао током свеколике историје човековог читања и сажето се одиграва у сваком читаоцу почевши од његовог детињства и младости, и само приповедање се преиначавало. Помаљало се мноштво стилова и облика, без обзира што су теме махом остајале исте. Приповедач је све више ударао у причама лични печат. Приповедање је бивало све изразитије самоизражавање, или макар неодвојиво од њега. Тако је приповедач стицао и наглашавао свој наративни идентитет. Уз причу, постајало је важно и како је испричана.

Опет се присећам својих раних штива. Сећам се и како ми, док сам у вишедневној болесничкој постељи, а напољу цича зима, мајка чита. То је приказ који ми се стално враћа и вечито ме прати у сновима. Потом, верујући у исцелитељску моћ читања, а пошто у сиромашној кући није било довољно књига, ето мене одједном више од деценије као верног члана градске завичајне библиотеке. Иако то без икакве сумње није тачно, али не могу да се одупрем помисли да сам прочитао све књиге из те библиотеке. Најпре популарне, из науке, с којима су се мешала авантуристичка, акциона дела, а потом убрзо

искључиво поезија, романи и приче, а без њих ни до данас не могу. Можда и пишем приче, јер незасит не налазим више ниједну коју нисам прочитао, а понеку по неколико пута, па у одсуству читања – пишем.

У читању често сам себе затицао у обузетости причом као да је у њој о мени реч. Тражио сам се у причама и налазио. Уосталом, чар читања је управо у томе: да у причи читамо себе, читамо ко смо и шта смо. Одговоре које тад добијамо могу бити нејасни, загонетни, али кад се загледамо у себе утврдићемо да наш лик јесте нејасан и загонетан. Никад дограђен, непрестано у настајању које се понављано смењује с нестајањем. То искуство сам, верујем, пренео и у своје писање. Била да је реч о причама у првом лицу или у трећем, увек сам ваљда и ја у причи. Ако не реално онај ко сам, онда макар имагинарно. И увек у причама остављам место за оног ко чита. Нити могу нити хоћу да му кажем баш све. Имам апсолутно поверење у читаоца, и знам да ће он умети безмало да допише причу, јер ће се он и тражити и налазити у њој попут мене. У томе је и дубока сродност читања и писања.

Напоследку бих да одам пошту и првом добитнику ове часне награде за приповедање. Рођени смо истог месеца у истој години, и скоро у истом дану. Та чињеница омогућавала ми је да памтим рођендан Мирослава Јосића Вишњића. То је и њему олакшавало памћење мога. Зато смо могли редовно један другоме да честитамо тај уклетни дан, јер он претпоставља и незнани дан наше неизбежне смрти. Кад сам му се последњи пут јавио, затекао ме је кад је на моје празничне речи одвратио да умире. Мук нам се одужио. *Јеси ли написао све што си желео*, најзад сам једва проговорио, тихо га питајући оно што и себе све чешће питам и што у историји приповедања увек остаје незавршена прича. Све? Дабоме, није, јер архив идеја и приповедачких наука му је неисцрпан. Неко други ће то морати да напише, да исприча неиспричане приче и саздаје замишљене романе, да промеће невидљиве ствари у макар привремено видљиве. То не важи само за Јосића него подједнако и за све остале који су преминули пре него што су стигли да отелотворе све своје љубави и окончају све своје животне пројекте. Међу њима је и Вељко Петровић (иако је он поживео и рад би му могао бити виђен као „испуњен“). Отуда кад причамо и пишемо, то чинимо не само за живе, па чак ни за оне које пре или касније вреба

рођење, него и за мртве, па тако изокола окрепљујући и трајност њиховог дела и присуства.

[Изговорено у Сомбору, 6. новембра 2020]